

Dnr Ju2025/01974

Diarienummer Ju2025/01974

Till:

Justitiesdepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia:

ju.L7@regeringskansliet.se

Röda Korsets Ungdomsförbundets yttrande *Ändring av permanent uppehållstillstånd för vissa utlänningar (SOU 2025:99)*

Röda Korsets Ungdomsförbund (härefter RKUF) lämnar här sina synpunkter på slutbetänkandet *Ändring av permanent uppehållstillstånd för vissa utlänningar (SOU 2025:19)*. Vi kommenterar utifrån våra erfarenheter av att arbeta med barn och unga som lever i utsatta situationer och med särskild utgångspunkt i barnkonventionens efterlevnad samt legalitetsprincipen och proportionalitetsprincipen.

Sammanfattning

- RKUF avstryker förslaget i sin helhet. Det strider mot grundläggande rättsprinciper. Vi delar inte utredningens bedömning att förslaget skulle vara förenligt med Sveriges internationella åtagande, i synnerhet inte barnkonventionen.
- RKUF ser med oro på förslaget om att retroaktivt återkalla permanenta uppehållstillstånd då det innebär allvarliga inskränkningar i rättssäkerheten och riskerar bidra till allvarliga humanitära konsekvenser när tusentals barn och unga försätts i otrygghet och ovisshet. Vi menar

även att utredningen inte presenterar tillräcklig evidens och forskning som styrker att förslaget kommer leda till stärkt integration.

- RKUF bedömer att förslaget innebär omfattande intrång i barns rättigheter på ett sätt som inte är proportionerligt, rättssäkert, humanitärt eller i linje med de särskilda rättigheter som alla barn åtnjuter enligt barnkonventionen, som sedan 2020 är svensk lag. Vidare ser vi att förslaget, utifrån statens intresse att genomföra en större omläggning av migrationspolitiken för att bryta utanförskap och bristande integration, saknar belägg för att rättfärdiga omfattande inskränkningar för den enskildes rättigheter som retroaktivt återkallande av permanent uppehållstillstånd skulle innebära.

RKUF utgångpunkter för yttrandet

RKUF är en medlemsorganisation som styrs av, för och med barn och unga. Som en del av den internationella rödakors- och rödahalvmånerörelsen är vårt uppdrag att förhindra och lindra mänskligt lidande. Inom ramen för det uppdraget och Genèvekonventionerna arbetar vi för att säkerställa respekten för mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och de grundläggande principerna inom den humanitära rätten.

Vårt arbete är hälsofrämjande, förebyggande och beredskapshöjande. I detta yttrande utgår vi särskilt från de behov, erfarenheter och rättigheter som barn och unga har och som vi möter inom våra verksamheter. Genom vår stödchatt Jourhavande Kompis erbjuder vi anonymt och kostnadsfritt samtalsstöd till barn och unga som behöver någon att prata med. Här möter vi dagligen unga som lever i oro, ensamhet och ovisshet kring sin framtid, ofta kopplat till migration, familjesituation eller psykisk ohälsa. Vidare arbetar vi med På Flykt, en interaktiv workshop som syftar till att öka ungas förståelse för människor som tvingats fly från krig och förtryck. Genom utbildning och dialog stärker vi kunskap och innebörden av internationella konventioner och mänskliga rättigheter i praktiken.

Våra verksamheter ger oss en unik inblick i hur migrationspolitiska beslut påverkar barn och unga i praktiken. Vi ser hur osäkerhet, bristande rättssäkerhet och instabila livsvillkor slår särskilt hårt mot barn och unga. Detta riskerar att få både kortsiktiga och långvariga effekter på hälsa, trygghet och utveckling. Mot denna bakgrund ser vi det som nödvändigt att kommentera utredningens förslag, särskilt med hänsyn till de långtgående effekterna för barn och unga samt den ökade risk för utsatthet, oro och psykisk ohälsa som förslagen innebär.

Röda Korsets Ungdomsförbunds synpunkter på utredningens förslag

5. En särskild lag om återkallelse av permanent uppehållstillstånd för vissa utlänningar

Utredningens förslag: Det ska införas en särskild lag som reglerar förutsättningarna för att kunna återkalla vissa permanenta uppehållstillstånd och som reglerar undantag från vissa villkor för beviljande av tidsbegränsat uppehållstillstånd.

RKUF avstryker förslaget i sin helhet.

Vi anser att förslaget strider mot grundläggande rättsprinciper och ifrågasätter starkt förslagets förenlighet med Sveriges internationella åtaganden. Förslaget riskerar att få allvarliga humanitära konsekvenser för människor som har bott i Sverige under lång tid och barn riskerar att drabbas särskilt hårt. Det saknas evidens som tyder på att detta ingripande förslag kommer uppfylla det uttalade syftet att främja integration.

Grundläggande rättsstatsprinciper

Vi ser allvarligt på att förslaget om att kunna återkalla vissa permanenta uppehållstillstånd strider mot grundläggande rättssäkerhetsprinciper som legalitet, proportionalitet och skydd mot retroaktiv lagstiftning. Utredningens förslag beräknas omfatta cirka 17 000 barn enligt Migrationsverkets statistik. Många av dessa barn har levt hela eller stora delar av sina liv i Sverige. En förändrad lagstiftning där deras permanenta uppehållstillstånd omvandlas till tidsbegränsade riskerar att försätta dem i en situation av otrygghet och ovisshet under mycket lång tid.

Legalitetsprincipen

Legalitetsprincipen kräver att myndighetsbeslut ska vara förutsebara och vila på tydligt lagstöd.

Tryggheten i gynnande förvaltningsbeslut innebär att en person som beviljats permanent uppehållstillstånd har rätt att kunna förlita sig på beslutets bestånd och kunna planera sitt liv utifrån det. Att retroaktivt ändra sådana beslut innebär att en rättighet som individen fått och byggt sitt liv på rycks undan i efterhand.

Utredningens resonemang om att retroaktiva åtgärder är tillåtna därför att ett uttryckligt förbud saknas menar vi inte är underbyggt. Vår uppfattning är att ingen annan del av förvaltningsrätten godtar en så vid tolkning av undantag från gynnande besluts rättskraft. Grundläggande förvaltningsrättsliga principer kräver att varje ingripande mot den enskilda har ett tydligt, underbyggt och välmotiverat lagstöd, inte att det saknas ett uttryckligt hinder. Vi menar att införandet av retroaktiv lagstiftning av denna ingripande och inskränkande karaktär inte kan ske på presumtion om att en åtgärd är tillåten enbart för att den inte uttryckligen är förbjuden. Riskerna för att det urholkar rättsstaten är överhängande och en situation där Sverige återkallar lagligen fattade och gynnade beslut är oförenligt med rättsstatsprincipen. Undantag från denna ordning kräver djupgående analyser vilket vi inte anser att utredningen lyckats presentera tillräckligt väl. Vidare ser vi problem med att centrala rättsliga prövningar överläts till domstolar i efterhand, där praxis kan skapas utan tydliga lagregler vilket strider mot kraven på förutsebarhet i rättstillämpningen.

Proportionalitetsprincipen

All offentlig maktutövning i svensk rätt innefattar proportionalitetsprincipen med innebörden att staten inte får vidta mer ingripande åtgärder än vad som är nödvändigt och försvarligt i förhållande till det eftersträlvade målet. Ett förslag som innebär återkallelse av permanenta uppehållstillstånd för tusentals människor utgör ett synnerligen ingripande beslut som kräver särskilt starka skäl. Fakta och evidens för att en åtgärd som återkallelse av permanent uppehållstillstånd skulle leda till förbättrad etablering på arbetsmarknaden, minskat utanförskap eller stärkt integration är inte belagt och något som utredningen själv lyfter.

Både RKUF och Svenska Röda Korset möter i våra verksamheter människor i särskilt utsatta livssituationer. Vi ser att den omfattande osäkerhet, negativa konsekvenser på levnadssituationen och psykiska belastning som inte minst barn och unga riskerar att utsättas för inte är proportionerlig i förhållande till det eftersträlvade målet. De negativa konsekvenserna innefattar psykiska, sociala och utvecklingsmässiga risker för barn och unga som lever i ovisshet om sitt fortsatta liv och framtid. Det riskerar också att undergräva tilliten till myndigheter och rättsordningen.

Utöver detta ser vi problematik i utredningens resonemang om att de människor vars permanenta uppehållstillstånd återkallas ska ges "realistiska" möjligheter att förvärva ett svenskt medborgarskap. I synnerhet ser vi att det redan idag finns grupper av människor som inte kan beviljas medborgarskap

då de inte kan styrka sin identitet. Bland dessa människor inkluderas de ensamkommande ungdomar som beviljades permanent uppehållstillstånd och etablerat sig i Sverige men fått avslag på sina medborgarskapsansökningar med hänvisning till att de inte kunnat styrka sin identitet. Eftersom undantagsbestämmelsen inte skulle omfatta personer med långvarig anknytning till Sverige eller som inte kan förvärva medborgarskap skulle det innebära en situation av rättslig och social osäkerhet för dessa individer. Vi anser inte att det är proportionerligt, realistiskt eller rättssäkert att medborgarskap som i praktiken inte kan beviljas blir enda vägen till en permanent och rättslig status i Sverige.

Barnkonventionen och dess efterlevnad

Förslaget som helhet riskerar att medföra allvarliga humanitära konsekvenser för barn och analysen kring dessa är otillräcklig. Artikel 2 i barnkonventionen belyser särskilt att barn inte får betraktas som bihang till sina föräldrar och att barn är rättighetsbärare i sin egen rätt. Utredningen utgår dock i huvudsak från vuxnas rättigheter, villkor och förutsättningar för etablering medan en systematisk och självständig analys saknas av hur barn påverkas vid återkallelse av permanent uppehållstillstånd. Särskilt problematisk är utgångspunkten i utredningen om att återkallelse av uppehållstillstånd ska fungera som incitament för vuxna att ansöka om svenskt medborgarskap. Barn kan inte påverka föräldrars möjlighet att uppfylla krav på identitetshandlingar, försörjning, språk eller andra förutsättningar för beviljat medborgarskap. Däremot kommer förslaget att innebära konsekvenser för barn som en följd av de åtgärder som riktas mot vuxna, vilket skulle stå i direkt strid mot barnkonventionen och etablerad praxis som framhåller att barn inte får bära konsekvenserna av föräldrars handlingsutrymme eller begränsningar.

Utredningen redogör inte heller för hur en individuell prövning av barnets bästa, enligt artikel 3 i barnkonventionen, ska genomföras, vilka underlag som krävs och hur principen om barnets bästa ska ges reell tyngd i den samlade bedömningen. Redan idag finns utmaningar i efterlevnad, tillämpning och implementering av barnkonventionens bestämmelser. Vi ser en överhängande risk att utredningens förslag kommer bidra till prövningar som sker på godtycklig grund och brister i rättssäkerhet när tydlig vägledning saknas och överlämnas till rättstillämparen.

Barn är dessutom särskilt sårbara för instabilitet. Att permanenta uppehållstillstånd kan återkallas eller omvandlas till tidsbegränsade tillstånd innebär att barn riskerar att leva i långvarig ovisshet, kanske under hela sin uppväxt. Utredningen medger att tryggheten som en permanent status innebär försvinner och att barn därmed kan komma att växa upp under årtal av osäkerhet och legalt limbo. Detta strider mot statens skyldighet att aktivt

främja barns utveckling enligt barnkonventionens artikel 6 krav på trygghet, stabilitet och utveckling. Forskning och utredningens egna bakgrundsrapporter visar att sådan osäkerhet riskerar att medföra betydande psykisk stress, försämrad skolgång, svagare social integration och negativa effekter på barns hälsa och utveckling.

Förslaget innebär även att personer som fått permanent uppehållstillstånd enligt särskilda nationella regler inte längre kommer kunna utgöra anknytningsperson vid viss anhörigvandring. Detta får betydande konsekvenser för barns rätt till familjeliv. Barn som befinner sig i Sverige riskerar att inte kunna återförenas med sina föräldrar eller syskon. Barn utanför Sverige kan hindras från att förenas med en förälder som levt länge och etablerat sig här. En sådan ordning strider mot barnkonventionens artikel 10. Utredningen hänvisar till att skyddsbehövande med tidsbegränsade tillstånd fortsatt kan vara anknytningsperson enligt familjeåterföreningsdirektivet och att kravet på "välgrundade utsikter" till varaktigt uppehållstillstånd består. Detta förändrar dock inte den faktiska konsekvensen att de grupper som fått permanent uppehållstillstånd på grund av särskilda nationella regler, i praktiken inte längre kommer kunna utöva rätten till familjeåterförening.

Vidare ser vi att barnkonventionens artikel 27, som säkerställer barns rätt till en skälig levnadsstandard, aktualiseras. Permanent uppehållstillstånd är en central del av den stabilitet och trygghet som krävs för att barn ska utvecklas i en miljö som motsvarar en skälig levnadsstandard. Återkallelser eller tidsbegränsade tillstånd riskerar att leda till instabilt boende, ekonomisk osäkerhet och social utsatthet eftersom osäker vistelsestatus kan påverka familjers möjlighet att etablera sig och upprätthålla en stabil tillvaro. Det kan leda till situationer där barn i hushåll vars tillstånd är osäkert hänvisas till tillfälliga bostäder, otrygga arbetsvillkor och svårigheter att delta i samhället fullt ut. För barn och unga innebär detta betydande risker för avbrott i skolgången, försämrad bostadssituation, påverkan på psykisk hälsa och minskat deltagande i sociala aktiviteter.

10. Konsekvensanalys

RKUF saknar en helhetsbedömning och konsekvensanalys av utredningens förslag i förhållande till andra pågående utredningar och förslag på migrationsområdet. Det finns ett omfattande behov av att utreda effekterna av samtliga reformer på migrationsområdet gemensamt och i synnerhet de konsekvenser omläggningen av migrationslagstiftningen har för barns rättigheter och levnadsvillkor.

Vi delar utredningens bedömning om att återkallelse av permanenta uppehållstillstånd och övergång till tidsbegränsade kommer få betydande negativa konsekvenser för de människor som berörs, inte minst barn och unga. Den trygghet och förutsägbarhet som permanent uppehållstillstånd inneburit försvinner och det faktum att människor återkommande kommer behöva ansöka om förlängning av tidsbegränsat uppehållstillstånd leder till en situation där ovisshet och otrygghet riskerar att bli långvarig.

Vår bedömning är att förslaget saknar belägg för att främja och öka integrationen, vilket är det avsedda syftet. I stället riskerar förslaget medföra omfattande negativa konsekvenser i form av ohälsa, oro, psykisk belastning och levnadsstandard. Vidare menar vi att utredningen inte tillräckligt lyckas underbygga att förslaget och dess konsekvensanalys innebär att åtgärderna är av den karaktär att de kan anses proportionerliga, förenliga med rättsstatens principer samt efterlevnad av svensk lagstiftning som barnkonventionen. Utöver det som framförts ser vi också betydande risker för berörda myndigheter och för Sveriges förutsättningar att upprätthålla en rättssäker, förutsebar och effektiv handläggning. Sedan flera år tillbaka har Migrationsverket haft utmaningar gällande hantering av medborgarskapsärenden, där handläggningstiden bedöms oskäligt lång i den granskning Riksrevisionen presenterade i mars 2025. Antal ärenden med över två års handläggningstid har ökat kraftigt, samtidigt som denna utredning konstaterar att förslaget kommer medföra omfattande verksamhetsmässiga och ekonomiska konsekvenser för Migrationsverket.

Avslutningsvis menar vi att all lagstiftning som rör barn och ungas levnadsvillkor, rättigheter och framtid behöver föregås av en djupgående konsekvensanalys, evidens och beprövad erfarenhet. Det är tydligt att i de intresseavvägningar som gjorts lagts betydande vikt åt statens intresse av stram migration strama åt migrationen och på så sätt lösa integrationen. Vi vill betona signifikansen av att Sverige som konventionsstat lägger större tonvikt på barns särskilda ställning i de intresseavvägningar som görs i framtagande av beslut om svensk lagstiftning.

Li Nester

Förbundsordförande

Röda Korsets Ungdomsförbund